Hazánk tájain és földtörténetében való barangolásokhoz ajánljuk „A múlt ösvényein” című ismeretterjesztő könyvünket, amely Magyarország területéről 38 geológiai érdekességet, látványosságot mutat be. A helyszínek felkeresése alkalmat ad arra, hogy végigsétáljon a földtörténeti idő ösvényén, és megismerkedjen a bolygónk felszínét alakító természeti erőkkel és folyamatokkal.

A könyv megvásárolható a
Magyarhoni Földtani Társulat titkárságán

1015 Budapest, Csalogány utca 12. I/1.
Tel.: 06-1-201-9129

e-mail: mft@mft.t-online.hu

www.foldtan.hu

Salgótarján

Salgótarján, Nógrád megye székhelye a Tarján patak és a Salgó patak északi irányban szűkülő völgyében helyezkedik el, a Karancs–Medves hegység és a Cserhát észak-keleti nyúlványai között.
Neve a Honfoglalás korába nyúlik vissza: a "salgó" régi magyar szó (jelentése: fényes) a "Tarján" pedig az ötödik honfoglaló törzs neve.
A középkori helybeli településről keveset tudni. 1674-ben készült az első fennmaradt Canonica Visitató, amelyből kiderül, hogy Salgótarjánnak 247 lakosa volt. A falu közepén állt a nagy, tágas plébániatemplom. A 18. század elején a Szluha család lett a falu birtokosa. Tőlük vette meg 1748-ban Jankovich Miklós septemvir a salgói uradalmat a faluval együtt, így a Jankovich család lett csaknem egy évszázadig a település életének a meghatározója.
A 18. század közepi Salgótarján házai a hosszú ipszilon-alakú völgyben húzódtak meg, helyenként teljesen feltelepülve a domboldalakra, illetve az oldalvölgyekre.
Salgótarján mai története a múlt század közepén a barnaszén felfedezésével kezdődik, ekkor emelkedik ki a település a jelentéktelen jobbágyfalvak sorából. Salgótarján jelentette 1867-től 1871-ig a Budapestről az északi bányavárosok felé futó vasútvonal végállomását – a vasutat később Rutkáig építették ki. Az állami szénbányászat az 1990-es évek elején szűnt meg, jelenleg már csak egy magánvállalkozás kisebb volumenű külfejtéses termelése működik.
A város 1950-től a megye székhelye lett.

Nemti

Nemti a palóc területhez tartozó település. A palóc név az orosz, lengyel palovec (jelentése: ’kun’) szó átvétele, valószínűleg a a magyarság között megtelepült fekete kunok (úzok) megjelölésére szolgált.
Egy legenda szerint a falu neve is egy úz lánytól származik.
A településen nagy hagyománya van a palóc népviseletnek.
A falu mögött az erdővel borított hegyek sok geológiai érdekességet rejtenek: vad vízmosásokat és megkapó sziklaalakzatokat, amilyen például az izgalmas "Morgó-gödri" és a legendás "Lánykő-szikla".

GEOPARKI KIRÁNDULÁSOK

MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT
MENTE ET MALLEO
1848

Novohrad-Nógrád Geopark I.

1) Salgótarján-Rónabánya, Szilváskő

A 628 m magas Szilváskő az 1900-as évek elejétől két ásványi nyersanyag kitermelésének volt helyszíne. Részben művelték a Salgótarjáni Barnakőszén Formáció III. telepét (a felső padját 1912–1919, az alsó, rosszabb minőségű padját pedig 1957–1968 között), másrészt a bazaltot, mint építőkövet.
Mindkét tevékenység átalakította a környezetet, miközben egyedi földtani értékek kerültek a felszínre.

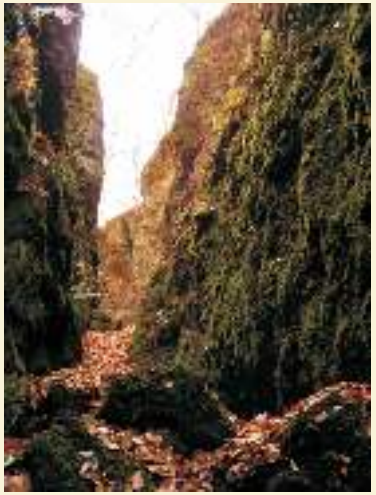

A szén kitermelésének a hatására hasadékrendszerek alakultak ki a hegy gerincén, ami különleges mikroklímájával, látványos formavilágával, un. konzekvencia barlangjaival és mágneses tulajdonságaival igazi kalandtúrára ad alkalmat. A bazaltbányászat láthatóvá tette egy bazalt lávafolyás szerkezetét, valamint egy kürtőkitöltés oszlopos megjelenését.

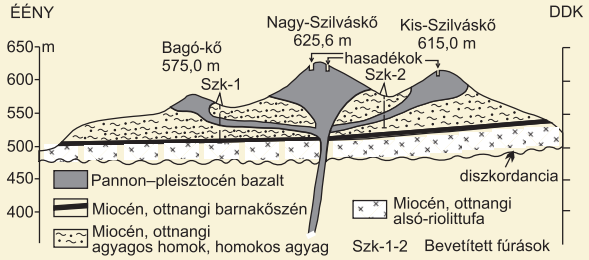

2) Bátonyterenye-Kisterenye – „fúróvíz”:

Az 1930-as évek elején, a környéken feltárt széntelepek felhasználásával villamos erőművet terveztek telepíteni, amihez a vízellátást többek között rétegvíz feltárásával próbálták megoldani. A feltáró fúrásból magas oldott anyagtartalmú (4000–5000 mg/l) CO_2 tartalmú ásványvíz folyt ki. A „fúróvíz” egy 1954-ben lemélyített 374 m mélységű fúrásból kerül a felszínre. Vízadó kőzete a Zagyvapálfalvai Tarkaagyag és a Pétervásárai Homokkő Formáció kavicsos és homokos rétegei. A közkedveltségét jellemzi, hogy gyakorlatilag nincs olyan időpont, amikor ne állnának sorban a kútnál.

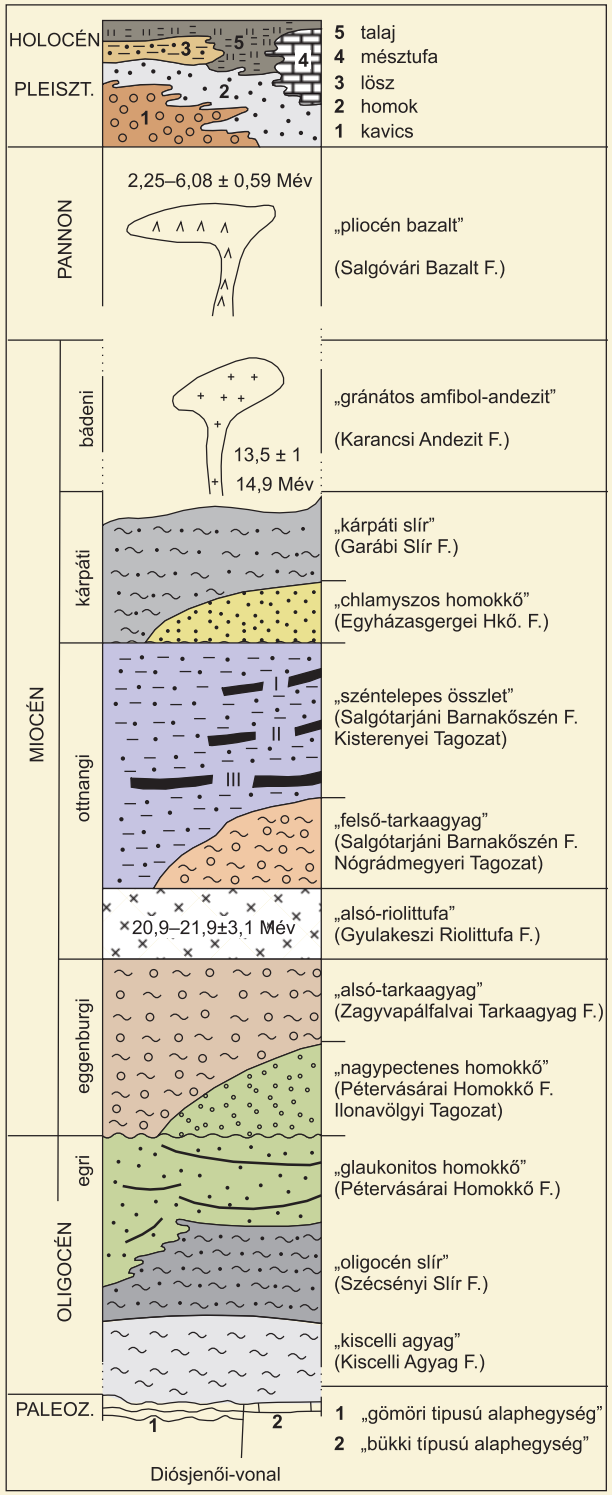

3) Rákóczibánya, eróziós tufafelszín

A megközelítőleg 20 millió évvel ezelőtti hasadékvulkáni kitörés során kialakult ártufa, tektonikai úton került a felszínre, majd a szél, a víz és a fagy hatására jellegzetes eróziós felszínűvé alakult. Megfigyelhetjük karfiolszerű formáit, „gyertyásodó” oszlopait, eróziós árkait. A Föld más területeiről is ismertek ilyen terméketlen felszínek („bad land”), ezek egyik legismertebb képviselője a törökországi Kappadókiában található.

4) Nemti, Morgó-gödri

Megközelítőleg 25–30 millió évvel ezelőtt, sekélytengerben keletkezett az a Pétervásárai Homokkő Formáció, amiben erózió útján alakult ki a helyiek által Morgó-gödrinek nevezett szurdokszerű völgy. A szűk, közel függőleges falakban jól tanulmányozhatók a homokkő szerkezeti bélyegei, karbonátos kötőanyaga mennyiségének változékonyságából adódó eróziós formái.

Prakfalvi Péter, Krivánné H. Ágnes